

Byla C-235/24 PPU [Niesker]ⁱ**Prašymo priimti prejudicinį sprendimą santrauka pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį****Gavimo data:**

2024 m. balandžio 2 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:*Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden* (Nyderlandai)**Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:**

2024 m. kovo 29 d.

Nuteistasis:

S. A. H.

Pagrindinės bylos dalykas

Pagrindinė byla yra susijusi su Švedijos teismo priimto baudžiamojo nuosprendžio pripažinimo ir vykdymo Nyderlanduose procedūra.

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas ir teisinis pagrindas

Šis pagal SESV 267 straipsnį pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra susijęs su tuo, ar *Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden* (Arnhemo-Leuwardeno apeliacinis teismas, Nyderlandai, toliau – *Gerechtshof*) gali būti laikomas teismu, kaip jis suprantamas pagal SESV 267 straipsnį, todėl gali pateikti prejudicinius klausimus. Jei į šį klausimą būtų atsakyta teigiamai, *Gerechtshof* kelia kitą klausimą, ar Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 47 straipsnis taikomas pagrindinėje byloje, kurioje *Gerechtshof* turi spręsti 2008 m. lapkričio 27 d. Tarybos pamatinio sprendimo 2008/909/TVR dėl nuosprendžių baudžiamosiose bylose tarpusavio pripažinimo principo taikymo skiriant laisvės atėmimo bausmes ar su laisvės atėmimu susijusias priemones siekiant jas vykdyti Europos Sąjungoje (toliau – Pamatinis sprendimas 2008/909) 8 straipsnio 2–4 dalyse ir 9 straipsnyje nurodytus teisės klausimus, o jei taip,

ⁱ Šios bylos pavadinimas išgalvotas. Jis neatitinka jokios bylos šalies tikrojo vardo, pavardės ar pavadinimo.

kokias pasekmes tai turi. Galiausiai *Gerechthof* kelia klausimus dėl Pamatinio sprendimo 2008/909 8 straipsnio 4 dalies aiškinimo.

Gerechthof taip pat prašo šią prejudicinę bylą nagrinėti skubos tvarka pagal SESV 267 straipsnio 4 dalį ir Teisingumo Teismo procedūros reglamento 107 straipsnio 1 dalį. *Gerechthof* pažymi, kad pateikti klausimai yra susiję su laisvės, saugumo ir teisingumo erdve ir kad nuteistasis šiuo metu yra suimtas. Atsakius į šiuos klausimus, gali tekti nutraukti laisvės atėmimo bausmę Nyderlanduose, nes turi būti atsisakyta pripažinti užsienio bausmę arba ji turi būti pakeista į bausmę, nesusijusią su laisvės atėmimu.

Prejudiciniai klausimai

1. Ar sąvoka „teismas“, kaip ji suprantama pagal SESV 267 straipsnį, siejamą su Pamatinio sprendimo 2008/909/TVR 8 straipsnio 2–4 dalimis ir 9 straipsniu, turi būti aiškinama taip, kad ji apima ir paskirtą valstybės teismą, kuris nėra kompetentinga institucija, kaip tai suprantama pagal Pamatinio sprendimo 8 straipsnio 1 dalį, ir kuris rašytiniame procese, iš esmės nedalyvaujant nuteistajam, sprendžia tik Pamatinio sprendimo 8 straipsnio 2–4 dalyse ir 9 straipsnyje nurodytus teisės klausimus?

2. Ar Chartijos 47 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad tuo atveju, kai per pripažinimo procedūrą, kaip ji suprantama pagal Pamatinį sprendimą 2008/909/TVR, paskirtam vykdančiosios valstybės teismui pavesta įvertinti šio pamatinio sprendimo 8 straipsnio 2–4 dalyse ir 9 straipsnyje nurodytus aspektus, nuteistajam turi būti suteikta ne tik galimybė pareikšti nuomonę išduodančiojoje valstybėje pagal Pamatinio sprendimo 2008/909/TVR 6 straipsnio 3 dalį, bet ir užtikrinta veiksminga teisių gynimo priemonė vykdančiojoje valstybėje?

Jei į šį klausimą būtų atsakyta teigiamai:

3. Ar Chartijos 47 straipsnis, atsižvelgiant į Pamatinį sprendimą 2008/909/TVR, turi būti aiškinamas taip, kad, kalbant apie veiksmingą teisių gynimo priemonę vykdančiojoje valstybėje, pakanka, kad nuteistasis galėtų pareikšti nuomonę raštu prieš priimant teismo sprendimą ir sprendimą dėl pripažinimo arba po to, kai sprendimas dėl pripažinimo priimamas, peržiūrint pirminį sprendimą?

Ir

4. Ar Chartijos 47 straipsnis, atsižvelgiant į Pamatinį sprendimą 2008/909/TVR, turi būti aiškinamas taip, kad nuteistajam, kuris neturi pakankamai finansinių išteklių ir kuriam reikia pagalbos, kad galėtų pasinaudoti veiksminga teise kreiptis į teismą, turi būti suteikta teisinė pagalba vykdančiojoje valstybėje, net jei tai nenumatyta įstatyme?

5. Ar Pamatinio sprendimo 2008/909/TVR 8 straipsnio 3 dalyje įtvirtintą kriterijų reikia aiškinti taip, kad keičiant bausmę ar priemonę dėl to, kad jos savo pobūdžiu yra nesuderinamos su vykdančiosios valstybės teise, reikia išnagrinėti, kokią priemonę vykdančiosios valstybės teismas greičiausiai būtų paskyręs, jei baudžiamasis procesas būtų vykęs vykdančiojoje valstybėje, ar vis dėlto reikia patikrinti, prireikus paprašius papildomos informacijos, kaip priemonė faktiškai vykdoma išduodančiojoje valstybėje?

6. Kaip ir kokia apimtimi turi būti atsižvelgiama į pokyčius ir informaciją, atsiradusius po sprendimo dėl pripažinimo, jei vykdančioji valstybė pakartotinai vertina draudimą griežtinti bausmę pagal Pamatinio sprendimo 2008/909/TVR 8 straipsnio 4 dalį?

Europos Sąjungos teisės aktai

Chartijos 47 straipsnis

SESV 267 straipsnis

Pamatinio sprendimo 2008/909 6, 8 ir 9 straipsniai

Nurodomos nacionalinės teisės nuostatos

Wet wederzijdse erkenning en tenuitvoerlegging vrijheidsbenemende en voorwaardelijke sancties (Įstatymo dėl laisvės atėmimo ir probacijos bausmių tarpusavio pripažinimo ir vykdymo, toliau – WETVVS) 2:11 ir 2:13 straipsniai.

Glaustas faktinių aplinkybių ir proceso pagrindinėje byloje aprašymas

- 1 Nuteistasis yra Irako pilietis. Jis gyvena Nyderlanduose nuo 1996 m., o 2001 m. jam buvo išduotas leidimas nuolat gyventi šalyje.
- 2 2015 m. vasario 26 d. teismo sprendimu *Göta Hovrätt* (Gotlando apeliacinis teismas, Švedija) nuteisė jį už Švedijoje padarytas nusikalstamas veikas. Trumpai tariant, byla buvo susijusi su draudžiamu ginklų laikymu, neteisėtais grasinimais, priekabiavimu ir sunkiu kūno sužalojimu. *Göta Hovrätt* nusprendė, kad nuteistojo padarytos nusikalstamos veikos negali būti jam inkriminuojamos dėl nepakankamo jo psichinio išsivystymo ar patologinio sutrikimo, ir paskyrė jam laisvės atėmimo priemonę – neterminuotą teismo paskirtą psichiatrinį gydymą taikant specialų tyrimą paleidžiant iš klinikos.
- 3 Nuteistasis kreipėsi į Švedijos valdžios institucijas su prašymu perkelti paskirtos bausmės vykdymą į Nyderlandus, po to šios institucijos kreipėsi į *Minister van Justitie en Veiligheid* (Teisingumo ir saugumo ministras, Nyderlandai, toliau – Ministras) pripažinti ir vykdyti Švedijos teismo sprendimą.

- 4 Ministrui pateikus prašymą, 2019 m. sausio 18 d. sprendime *Gerechthof* nustatė, kad nuteistasis pats paprašė arba sutiko, kad būtų išsiųstas sprendimas dėl nuosprendžio, ir nusprendė, kad nėra pagrindo atsisakyti pripažinti sprendimą ir kad už nusikalstamas veikas, už kurias paskirta bausmė, baudžiama ir pagal Nyderlandų teisę. *Gerechthof* taip pat nusprendė, kad yra pagrindas adaptuoti paskirtą laisvės atėmimo priemonę, ir pakeitė ją į priverstinę teismo prižiūrimą gydymo priemonę, kurios maksimali trukmė nenumatyta. *Gerechthof* nustatė, kad tai nėra nuteistojo baudžiamosios padėties pasunkinimas.
- 5 2019 m. vasario 18 d. Ministras, kaip sprendžiančioji institucija, kaip ji suprantama pagal Pamatinį sprendimą 2008/909, atsižvelgdamas į *Gerechthof* vertinimą, pagal kurį bausmė buvo pakeista į (laike neapribotą) Nyderlandų priemonę – priverstinę teismo prižiūrimą gydymo priemonę – pripažino Švedijos teismo nuosprendį. Nuteistasis buvo patalpintas į teismo psichiatrijos centrą Nyderlanduose, kur jis vis dar laikomas. Po pripažinimo *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid* (Teisingumo ir saugumo valstybės sekretorius, Nyderlandai) 2020 m. rugpjūčio 6 d. sprendimu dėl leidimo gyventi šalyje panaikinimo asmenims, turintiems teisę į prieglobstį, nuteistąjį pripažino nepageidaujamu užsieniečiu.
- 6 Tada nuteistasis užginčijo Ministro sprendimo dėl pripažinimo teisėtumą civilinio proceso tvarka. Jis, be kita ko, teigė, kad 2019 m. sausio 18 d. *Gerechthof* vertinimas, kuriuo buvo grindžiamas Ministro sprendimas, buvo atliktas pagal procedūrą, kuri neatitinka Chartijos 47 straipsnio reikalavimų. Šioje civilinėje byloje *Gerechthof Den Haag* (Hagos apeliacinis teismas, Nyderlandai) 2023 m. rugsėjo 5 d. sprendimu kaip apeliacinė instancija ieškinį patenkino ir įpareigojo Ministrą peržiūrėti 2019 m. sausio 29 d. sprendimą.
- 7 2023 m. rugsėjo 15 d. raštu Ministras paprašė *Gerechthof* iš naujo išnagrinėti bylą per procedūrą, kuri atitiktų Chartijos 47 straipsnio reikalavimus. Atlikdamas šį pakartotinį vertinimą, *Gerechthof*, išklausęs šalis, nusprendė pateikti šį prašymą priimti prejudicinį sprendimą.

Svarbiausi pagrindinės bylos šalių argumentai

- 8 Nuteistasis teigia, kad *Gerechthof* turi atlikti naują vertinimą pagal Chartijos 47 straipsnį atitinkančią procedūrą, o tai šiuo atveju reiškia:
- kad turi vykti viešas teismo posėdis, kuriame jis galėtų dalyvauti,
  - kad byla turi būti išnagrinėta per protingą laiką,
  - kad jis turi turėti galimybę naudotis advokato, kurio paslaugas prireikus apmoka valstybė, pagalba,
  - kad procesas turi būti rungimosi pobūdžio, ir

- kad sprendimas turi būti priimtas viešai.
- 9 Be to, nuteistasis mano, kad šiuo atveju bausmė yra sunkesnė, ir mano, kad, siekiant veiksmingos teisinės apsaugos, būtina, kad jis galėtų pateikti papildomų įrodymų šiuo klausimu.

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą motyvų santrauka

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtinumai

- 10 *Gerechtshof* iki šiol rėmėsi tuo, kad į klausimą, ar jis yra teismas, kaip tai suprantama pagal SESV 267 straipsnį, ir todėl turi teisę kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą, reikia atsakyti neigiamai. *Gerechtshof* užduotis vykdant kitų ES valstybių narių teismo sprendimų pripažinimo procedūrą labai skiriasi nuo įprastų teismo funkcijų ir procedūrų. Taigi, nesant viešo teismo posėdžio, pagal įstatymo nuostatas *Gerechtshof* nepriima sprendimo nei dėl reintegracijos intereso, kuris pagal Pamatinį sprendimą 2008/909 vaidina pagrindinį vaidmenį, taikymo, nei dėl atsisakymo pagrindų, kurie pagal WETVVS laikomi neprivalomais, nei dėl atsisakymo pagrindų, kurie pagal šį įstatymą laikomi imperatyviais, aiškinimo atsižvelgiant į 2021 m. balandžio 29 d. Teisingumo Teismo sprendimą X (Europos arešto orderis – *ne bis in idem*) (C-665/20 PPU, EU:C:2021:339). Be to, *Gerechtshof* negali priimti sprendimo tais atvejais, kai Ministras atmeta prašymą perimti bausmės vykdymą, nepateikęs jo *Gerechtshof*.
- 11 Vis dėlto iš Nyderlandų teisės genezės matyti, jog įstatymų leidėjas aiškiai norėjo, kad teismas vertintų Pamatinio sprendimo 2008/909 8 straipsnio 2–4 dalyse ir 9 straipsnyje reglamentuojamus teisinius klausimus ir kad yra šiuo tikslu paskirtas teismas, kuris pagal įstatymą priima privalomą sprendimą.
- 12 Pagal Teisingumo Teismo suformuotą jurisprudenciją tam, kad įvertintų, ar prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusi institucija yra „teismas“, kaip tai suprantama pagal SESV 267 straipsnį, taigi ir tam, kad įvertintų, ar prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra priimtinas, Teisingumo Teismas atsižvelgia į daug veiksnių, be kita ko, į tai, ar institucija yra įsteigta pagal įstatymus, ar ji nuolatinė, ar jos jurisdikcija yra privaloma, ar procesas joje yra grindžiamas rungimosi principu, ar ji taiko teisės normas ir ar ji yra nepriklausoma (2022 m. kovo 29 d. Sprendimo *Getin Noble Bank*, C-132/20, EU:C:2022:235, 66 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 13 *Gerechtshof* preliminariai laikosi nuomonės, kad jis yra įsteigtas pagal įstatymus, yra nuolatinis, kad jo vertinimas priimant sprendimus yra grindžiamas WETVVS ir nors keliais aspektais yra ribotas, tačiau yra privalomo pobūdžio, kad nors įstatymuose numatytoje procedūroje nenumatyta galimybė išklausti nuteistąjį, vis dėlto atsižvelgiama į jo argumentus, jei jie pateikiami rengiant išvadą ar vėlesnį pakartotinį vertinimą, kad jis taiko teisės normas ir yra nepriklausomas. Todėl

Gerechthof preliminariai mano, kad atsakymas į klausimą, ar jis laikytinas teismu, priklauso nuo to, ar procesas jame gali būti laikomas grindžiamu rugtyniškumu.

- 14 Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, *Gerechthof* pateikė pirmąjį prejudicinį klausimą. Tačiau atsakymas į šį klausimą gali priklausyti nuo atsakymo į antrąjį klausimą, susijusį su Chartijos 47 straipsnio taikymu.

Chartijos 47 straipsnis

- 15 Pagal Chartijos 47 straipsnį kiekvienas asmuo, kurio teisės ir laisvės, garantuojamos Sąjungos teisės, yra pažeistos, turi teisę į veiksmingą teisminę gynybą.
- 16 *Gerechthof* kyla klausimas, ar jo vertinimas pagal WETVVS 2:11 straipsnį nepažeidžia Sąjungos teisės garantuojamų teisių ar laisvių. Šiomis aplinkybėmis jis klausia, ar teisinis vertinimas „patenka į Sąjungos teisės taikymo sritį“ (2013 m. vasario 26 d. Sprendimas *Åkerberg Fransson*, C-617/10, EU:C:2013:105), ar tai yra „atvejis, kurį reglamentuoja Sąjungos teisė“ (2017 m. gegužės 16 d. Sprendimas *Berlioz Investment Fund*, C-682/15, EU:C:2017:373). Akivaizdu, kad atliekant šį vertinimą taikomos Pamatinio sprendimo 2008/909 8 straipsnio 2–4 dalys ir 9 straipsnis, nes jie įgyvendinti WETVVS 2:11 ir 2:13 straipsniuose. Kita vertus, išduodančiojoje valstybėje nuteistasis, jei jis joje yra, turi galimybę pateikti pastabas žodžiu ar raštu, o Pamatiniame sprendime 2008/909 nuteistajam aiškiai nesuteikiama galimybė pasinaudoti veiksminga teisių gynimo priemone vykdančiojoje valstybėje, todėl taip pat galima teigti, kad susidarė teisinė situacija, kuri nepatenka į Sąjungos teisės taikymo sritį. Kadangi yra abejonių šiuo klausimu, *Gerechthof* pateikia antrąjį klausimą.
- 17 Jei į šį klausimą būtų atsakyta teigiamai, kyla klausimas, ar galimybė pareikšti nuomonę išduodančiojoje valstybėje pagal Pamatinio sprendimo 2008/909 6 straipsnį atitinka Chartijos 47 straipsnio reikalavimus. Pagal šio pamatinio sprendimo 6 straipsnio 3 dalį ši nuomonė vėliau raštu pateikiama vykdančiajai valstybei, o tai, regis, rodo, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas daro prielaidą, jog tolesnis nagrinėjimas vykdančiojoje valstybėje vyks raštu.
- 18 Jei ši galimybė neatitinka Chartijos 47 straipsnio reikalavimų arba neapima atvejų, kai nuteistasis nėra (arba nebėra) išduodančiojoje valstybėje ir dėl to negali pateikti nuomonės, *Gerechthof* kyla klausimas, ar tokiu atveju pagal Chartijos 47 straipsnį reikalaujama, kad nuteistasis būtų išklausytas viešame teismo posėdyje vykdančiojoje valstybėje, užtikrinant jam teisinę pagalbą, ir kada toks posėdis turi būti surengtas. Visų pirma kyla klausimas, ar tai, kad nuteistasis gali prašyti pakartotinio vertinimo, atitinka Chartijos 47 straipsnio reikalavimus.
- 19 Šiomis aplinkybėmis *Gerechthof* atkreipė dėmesį į tai, kad tyrimas, kaip jis suprantamas pagal WETVVS 2:11 straipsnį, yra techninio teisinio pobūdžio ir

santykinau ribotas. Valstybių ir nuteistojo interesai dažnai sutampa, būtent socialinės rehabilitacijos valstybėje, su kuria šis asmuo yra glaudžiausiai susijęs. Šiuo atveju reikėjo adaptuoti užsienio valstybės priemonę, tačiau dažniausiai laisvės atėmimo bausmė skiriama kalėjimo bausmės formos ir tada nereikia adaptuoti bausmės (rūšies). Jei Chartijos 47 straipsnio taikymo pasekmė yra ta, kad nuteistieji turi būti išklausti viešame teismo posėdyje vykdančiojoje valstybėje, tai kelia praktinių sunkumų. Kyla klausimas, kaip turėtų būti organizuojamas bylos nagrinėjimas vykdančiojoje valstybėje, jei nuteistasis vis dar yra išduodančiojoje valstybėje. Pagal *Gerechtshof* jurisprudenciją nuteistasis turi galimybę pateikti nuomonę raštu, į kurią *Gerechtshof* atsižvelgia. Tai galima padaryti prieš atliekant vertinimą ir priimant sprendimą dėl pripažinimo arba po jo, pateikiant prašymą atlikti naują vertinimą. Nuteistasis gali laisvai kreiptis teisinės pagalbos, tačiau nėra galimybės gauti tam finansinę paramą.

- 20 Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, *Gerechtshof* pateikė trečiąjį ir ketvirtąjį prejudicinius klausimus.

Bausmės adaptavimas

- 21 Pamatinio sprendimo 2008/909 8 straipsnio 3 dalyje, o vėliau ir WETVVS 2:11 straipsnio 5 dalyje, nustatyta, kad jei bausmės pobūdis neatitinka vykdančiosios valstybės teisės, ją galima adaptuoti pagal bausmę ar priemonę, kaip galima labiau atitinkančią išduodančiojoje valstybėje taikomą bausmę. *Gerechtshof* šį kriterijų aiškino taip, kad bausmė turi būti pakeista į priemonę, kuri, tikėtina, būtų buvusi paskirta nuteistajam, jei nuosprendis būtų priimtas Nyderlanduose. Dėl šios priežasties jis nusprendė pakeisti bausmę į priverstinio gydymo priemonę, kurios pabaiga, kaip ir Švedijos priemonės atveju, nėra iš anksto numatyta, o priklauso nuo gydymo eigos.
- 22 Nuteistasis mano, kad Švedijos laisvės atėmimo priemonė yra mažiau ribojanti nei Nyderlandų priemonė. Švedijos priemonės atveju poreikio nutraukti priemonę vertinimas atliekamas po šešių mėnesių, o vidutinė priemonės trukmė yra maždaug ketveri metai, o pagal Nyderlandų priemonę šis vertinimas paprastai atliekamas kas dvejus metus, vidutinė priemonės trukmė yra daug ilgesnė, be to, atitinkamas asmuo pripažįstamas nepageidaujamu.
- 23 Atsižvelgdamas į šiuos argumentus, *Gerechtshof* pateikė penktąjį prejudicinį klausimą.

Po sprendimo dėl pripažinimo gautos informacijos vertinimas

- 24 Galiausiai *Gerechtshof* kelia klausimą, kokia apimtimi reikia atsižvelgti į informaciją, kuri atsirado tik po sprendimo dėl pripažinimo, arba į pokyčius, kurie įvyko vėliau, jei ši informacija arba pokyčiai gali būti svarbūs vertinant Pamatinio sprendimo 2008/909 8 straipsnio 4 dalyje numatytą draudimą sunkinti bausmę. Šioje byloje nuteistasis visų pirma rėmėsi tuo, kad po sprendimo dėl pripažinimo jis buvo pripažintas nepageidaujamu užsieniečiu. *Gerechtshof* mano, kad tai gali

būti svarbus kriterijus vertinant, ar laisvės atėmimo bausmė ar priemonė yra sunkesnė. Tačiau tai yra informacija ir pokyčiai, atsiradę po sprendimo dėl pripažinimo priėmimo. Kadangi *Gerechtshof* abejoja, ar gali atsižvelgti į šią informaciją, jis pateikia šeštąjį prejudicinį klausimą.

DARBINIS VERTINIMAS